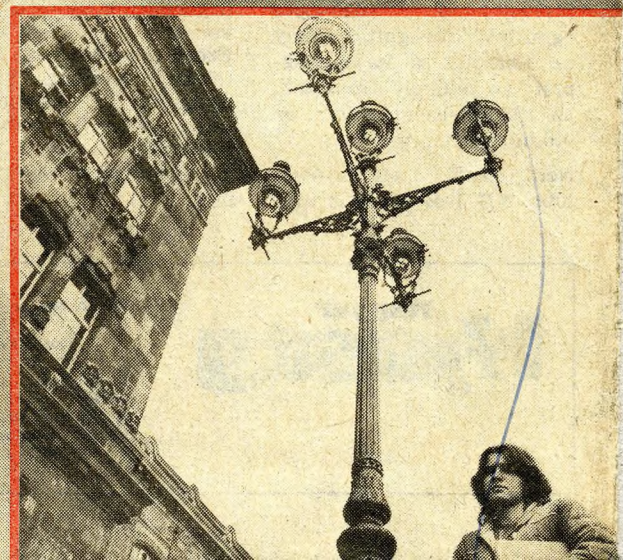

Diploma – a közélethez is

Kétszáz éve – elsőként hazánkban, s talán a világon is – az Institutum Geometrico-Hydrotechnicumban, a Budapesti Műszaki Egyetem elődjében kezdődött meg az egyetemi fokú mérnökképzés. Az alma mater múltjáról és a műszaki értelmiség mai helyzetéről szól kerekasztal-beszélgetésünk a 9–11. oldalon.

FOTÓ: HARMATI JANOS

200
éves
a Műegyetem

Diploma — a közlélethez is

A Gellért téri kémiai pavilon, a második világháború előtt

Műegyetemi épületek a Duna partján

„Etsi universim summam sit necessitas studii...”

Azok kedvéért, akik egyáltalán nem vagy már régebben tanultak latint, álljon itt II. József 1782-ben aláírt rendeletének lényege magyarul is: „Mivel általában igen nagy szükség van a földmérő, vízepítő és mechanikai tudományokra... nyilvánvaló ezen tudományok oktatásának szükségessége.” A kalapos király bölcs előrelátással megfogalmazott direktívája egyben a hazai mérnökképzés kezdetét is jelentette. Sőt, nagy valószínűséggel nem csak a hazaiét: az Institutum Geometrico-Hydro-technicumban volt a világon az első egyetemi szintű mérnökképzés.

Tehát kétszáz évvel ezelőtt...

A jubileumról bőven olvashattunk a napilapokban. Talán nem veszi senki rossz néven, ha most nem az elmúlt évszázadok krónikáját idézzük, hanem ennél sajátosabb módját választjuk az ünneplésnek. Kerekasztal-beszélgetésre kértünk azok közül néhányat, akik a KISZ műegyetemi bizottságának titkárai voltak, akik 1957-től irányították az intézmény ifjúsági szervezetét: Soós Pált, a Művelődési Minisztérium osztályvezetőjét, Főcze Lajost, a SZOT munkavédelmi osztályának vezetőjét, dr. Iványi Miklós egyetemi docent, a BME oktatási rektorhelyettesét, Török Imrét és Hajdú Istvánt, az MSZMP KB politikai munkatársait, Szandtner Ivánt, a KISZ KB osztályvezetőjét, dr. Bulla Miklóst, a BME adjunktusát, a KISZ KB Intéző Bizottságának tagját és dr. Váradi Jánost, a KISZ műegyetemi bizottságának titkárát.

Beszélgetésünk témája a fiatal műszaki értelmiség jelenlegi helyzete, a mai műszaki felsőoktatás színvonala, a Műegyetem KISZ-életének múltja és jelene volt. S ha már a múlttól esett szó, az egykori KISZ-titkárok közül többen szívesen meséltek el egy-egy sztorit is, felidézve a még sem emlék-

könyvben, sem újságban meg nem jelent történeteket.

Főcze Lajos: — Jelenlegi munkakörömben is megvan a lehetőségem arra, hogy figyelemmel kísérjem, milyen helyzetben van ma Magyarországon a fiatal műszaki értelmiség. Az elmúlt időszakban igen sok helyen — például számos ifjúsági parlamenten, tanácskozáson — hallottam, tapasztaltam mindazt, ami jelenleg ezt a réteget foglalkoztatja. Nagy gondjuk a fiataloknak, hogy miként jussanak lakáshoz, hogyan szerezenek szakmai tekintélyt a munkahelyükön. Problémát jelent a bérezésük is, bár ebben a kérdésben vannak bizonyos differenciák: akadnak „sláger”-területek. Például pénzügyi szakembert alig lehet találni — ugyanakkor túlképzés van vegyészekből. Más oldalról közelítve a kérdést: csakis a képzettségüknek megfelelő munkakörben lehet a fiataloktól megfelelő munkát várni. Persze — részükről — vannak túlzott elvárások is, sőt hajlamosak lebecsülni saját vállalatuk belső, sokszor nem éppen könnyű gazdasági helyzetét. Nos, szerintem az oktatás gyenge pontja az, hogy hiányzik belőle a gazdálkodási szemlélet.

Török Imre: — Az egyetem feladatait tekintve az tehát a kérdés, vajon az intézmény úgy készíti-e fel a hallgatókat, hogy azok majdan mint mérnökök megállják a helyüket? A kérdésre nem lehet egyszerűen igennel felelni. Tudom, hogy ezzel nem mindenki ért egyet, de maga az oktatási struktúra olyan, hogy a válasz gyakran csak a „nem” lehet. A műszaki felsőoktatási intézmények inkább képeznek jól felkészített utépítőket, vegyészeket — folytathatnám a sort —, mint mérnököket. Más szavakkal: a széles érelemben vett mérnöki feladatokra alig-alig készülhetnek fel a hallgatók. Hangsúlyozom, ez nem csupán a Budapesti Műszaki Egyetemre vonatkozik, hanem a műszaki felsőoktatási intézményekre általában.

Főcze Lajos: — A magyar felsőoktatás színvonala — ezt nyugodt szívvel kijelenthetem, gyakorlati tapasztalatom, tehát alapom is van arra, hogy a külföldiekével összehasonlítsam — magas, nemzetközileg elismert. Kijelenthetem, hogy a sok gond ellenére is, amit persze gyakran szóvá teszünk, bárhol a világon elismerően beszélnek a magyar mérnökökről. Viszont nagy igazság van abban, hogy a diákokat jobban meg kellene ismertetni a mindennapi, gyakorlati problémákkal. Bizonyos, hogy ebben előbbre kellene lépniük.

Dr. Bulla Miklós: — Igaz, ám ennek sok köze van a külső környezethez. Ugyanis nem lehet pontosan tudni, hogy melyek a társadalom, konkrétan: a vállalatok, intézmények el-

várásai a mérnökkel, a műszaki értelmiséggel szemben. Vagy inkább — úgy fogalmaznék — nehéz felismerni az önálló, problémamegoldó, a minőséget konokul igénylő, felelősen részt vevő, fejlesztő magatartás ösztönzését. Így azután például a Műegyetem sem arra készíti fel hallgatóit, hogy milyen társadalmi szerep vár rájuk, ha megkapják a diplomát. A felkészítés elsősorban egy-egy szakmára, a kétszáz év alatt felhalmozott tudásra és hagyományokra vonatkozik.

Szandtner Iván: — De mindenekelőtt a jó hagyományokra! Ha a BME eredményességét mérjük, meggyőződésem, hogy azok, akik a mai viszonyok között kikerülnek az egyetemről, döntő többségükben jól beilleszkednek a környezetükbe és eredményesen hasznosítják tudásukat. Persze, ez nem jelenti azt, hogy a BME-n a hallgatók mindazt elsajátítják, amire a mai társadalmi, politikai, gazdasági viszonyok között szükség van.

Soós Pál: — Ülünk itt néhányan, akikben annak idején, KISZ-titkár korunkban felmerült, hogy milyen típusú szakembert kell képeznie az egyetemnek. Akkor fogalmazódott meg, hogy kommunista szakemberekre van szükség. A hatvanas évek elején kezdődött az egyetemi reform; bevontuk a fiatalokat, hogy nézzék meg, mit tapasztalnak a munkahelyeken. Véleményem szerint a KISZ felsőoktatási intézményi szervezeteinek ma is az egyik legfontosabb feladatuk, hogy a maguk sajátos eszközeivel felkészítsék a hallgatókat: mi vár rájuk, mire számíthatnak, ha elhagyják

az alma mater falait. A felkészítésnek arra is kell terjednie, hogy meglátsszon a diákokon: sajátos társadalmi-politikai közegben tanultak. Örömmel mondhatom, hogy az a korosztály, amelyet szemmel tudtam tartani, zöm-mel megállta a helyét.

Hajdú István: — A Műegyetem kétszáz éve során több olyan időszak volt, amikor megváltozott a mérnökök társadalmi szerepe. A legutóbbi ilyen időpont — értelemszerűen — az ipari forradalom idején, a legközelebbi úgy huszonöt éve, a KISZ zászlóváltásával szinte egyidőben következett be. Nézzük az utóbbi helyzetet. A társadalomban tömegesen jelentek meg a mérnökök, akikkel szemben megfogalmazódott az elvárás: a szaktudás mellett szocialista értelmiségiek, közéleti emberek legyenek. Ennek az elvárásnak az elősegítése nagymértékben a mindenkori egyetemi KISZ-szervezetre hárult: most ne azt elemezzük, hogy az elmúlt negyedszázadban mikor, milyen eredménnyel. Az igazság az, hogy talán még soha nem volt olyan nehéz a leendő mérnökök felkészítése, mint napjainkban. Ami azt illeti, nem irigylem a jelenleg tevékenykedő KISZ-vezetőket! Mások, nehezebbek a feltételek, akár az életmódra, akár a gazdasági helyzetre gondolunk. Hasonlóképp nehéz megtalálni azokat a formákat, amelyek vonzóvá teszik a KISZ-életet, az ifjúsági szervezetet. Ráadásul az elsajátításra váró ismeretanyag oly mértékben bővült, megtanulásuk oly sok időt követel, hogy nehéz a megmaradó kereteken belül dolgozni. Ezek olyan tények, amelyek tíz-

tizenöt éve kevésbé álltak fenn.

Főcze Lajos: — Az én sztorim már tizenöt éves is elmúlt, mégsem annyira tréfás, mint tanulságos. Amikor megkezdődött az egyetemi építőtáborok szervezése, mi tagadás, a fiatalok egy része nem volt túl lelkes. Akkortájt tagja volt a műegyetemi pártvégrehajtóbizottságnak Benedikt Ottó tanszékvezető egyetemi tanár, hallatlanul éles eszű ember. Bevittem a vb-re egy tájékoztatót az építőtáborokról; a professzor, bár nem sokat értett az ET-hez, azt kérdezte: „A hallgatókat szervezitek vagy mozgósítjátok? Ajánlom, hogy inkább szervezitek, mert a mozgósításnak nincs valami jó hangzása...” De mennyire, hogy igaza volt Benedikt Ottónak! Akkor tanultam meg, hogy egy-egy szóra is figyelni kell.

Dr. Váradai János: — Nemkülönbön arra, hogy megtalálják-e a helyüket azok a mérnökök, akik ma innen kikerülnek. Nagyon nehezen. Megvan az íróasztaluk, a fizetésük, ám az alkotás lehetőségének korlátai vannak, és ezek rossz hangulatot szülnék. Valóban nincsenek megfelelően felkészítve az életre a diákok. Az egyetem — elsődleges célnak — a szűken vett szakmai tudás átadását, megszerzését tekintti, és azt színvonalasan végzi. De a közéletiségre, az értelmiségi szerepre való felkészítés kizorul az egyetemi oktatásból és feladatként a KISZ-re hárul. Ezt sok oktató úgy értéke-li, hogy a diák a tanulási rovására olvas, jár színházba, moziba. Torz az ilyen értékrend!

Dr. Bulla Miklós: — Aligha hiszem, hogy éppen nekem kellene megvédenem

az oktatókat, de ismerek más példákat is. Tapasztalatból tudom, hogy nálunk a politikai kultúra elsajátítására is vannak oktatói törekvések. Mi azt szeretnénk, hogy a hallgatók a leendő munkahelyi környezetüknek ne csak passzív résztvevői legyenek. Abban viszont a KISZ-nek is megvan a feladata, hogy a képességek kifejlődjenek! A BME-ről kikerülő mérnökök akkor tanúsítanak majd fejlesztő, divatos szóval innovatív magatartást a munkahelyükön, ha már itt az egyetemen is közéleti emberként viselkednek, viselkedhetnek, sőt így kell viselkedjenek, mert ez a társadalmi környezet — itt az egyetemi környezet — elvárása: vegyenek részt a dolgok intézésében, a KISZ-szervezetet keresztül az egyetemi, politikai közéletben. Ehhez — a hallgatók többségében — megvan a képesség. Ebben a helyzetben nagy az ifjúsági szervezet, a KISZ-titkár felelőssége. Hadd meséljem el, mire kell vigyázni például egy KISZ-titkárnak. Néhány éve — az őszi mezőgazdasági munka kötelezővé válása idején — almaszüretre mentek a hallgatók. Egy darabig szállásmesterként, munkavezetőként, érdekvédőként — mindeneképp — én voltam velük. A rektor kölcsönadta a hivatali kocsiját. Indultam én is. Naponta 16 helyszínen folyt a „műsor”, vitakoztam, átkozódtam, könyörögtem, szóval közvetítettem a gazdaság vezetői és a hallgatók között. Kora hajnaltól késő estig rohangáltunk kertről kertre, szálláshelyről szálláshelyre. A hallgatók közül jó néhányan csak azt jegyezték meg: „Ez az az ember, aki semmit nem

Kádár Jánosnak, az MSZMP első titkárnak látogatása az egyetemen.

A hazánkban tanuló külföldi diákok közül is sokan járnak a BME-re

csinál, csak szaladgál a Volvóval." Később ugyan kiderült — a számukra is —, hogy ez nem így volt, de ez már egy másik történet a KISZ lehetőségéről, szerepéről.

Török Imre: — Azért az öncélúan szaladgáló KISZ-titkárok legalább annyira nem jellemzőek egyetemreinkre, mint a szakbarbár oktatók! Az viszont igaz, hogy egy műszaki egyetemen már az is veszélyes, ha csak a műszaki, vagy csak a mérnöki feladatokra készíti fel az embereket. Meggyőződésem, sokkal kevesebb lenne a csaldótt fiatal szakember, ha az egyetem úgy készítene fel a hallgatókat, hogy azok ne csak a szűken vett konstrukciós feladatokat tekintsék mérnöki munkának. A KISZ-szel kapcsolatban el szeretném mondani, hogy a politikai életbe való beleszólás nem új feladata az ifjúsági szövetségnek. Az a KISZ-szervezet, amelynek a saját háza táján rendben van a szénája, képes olyan munkaformákat, tevékenységi köröket kialakítani, amelyek mögött a tagság is szívesen felsorakozik. Következésképp az ilyen KISZ-szervezet mindig rendelkezett és rendelkezik mértékadó befolyással az egyetem életében. Ide illik az a sztori, ami még a beat virágkorában történt. Felkeresett az Omega együttes egyik tagja, és elmondta, hogy beérkezett az országba az első fényorgona, szeretnék megvenni, de nincs pénzük. Adjon a KISZ kölcsön 160 ezer forintot, amit egy év alatt a tiszteletdíjuktól visszafizetnek. Gondban voltam. Szerencsére eszembe jutott az Angol Nemzeti Bank és a vak virágáros esete. Szóval, a bank előtt árulja a

virágáros a portékáit, amikor odamegy hozzá egy járókelő, és kölcsön akar kérni egy fontot. Azt mondja a koldus: „Lenne éppen egy fontom, de nem tehetem. Ugyanis van egy megállapodásom a bankkal: én nem adok kölcsönt, a bank viszont nem árul virágot...” Nagyon nevetünk, és változatlanul jó volt a kapcsolatunk az Omegával, aminek természetesen a diákok látták hasznát.

Szandtner Iván: — Biztos vagyok abban, hogy jelenleg új helyzet van a felsőoktatási KISZ-szervezetek életében. Megváltoztak a hallgatók igényei, a régebbiektől eltérő szférában keresik a közösségi igények kielégítésének módjait. Új a helyzet azért is, mert a műszaki értelmiség — elhelyezkedése után — más szituációba kerül, mint évtizedekkel ezelőtt. Hangsúlyoznám, ami itt már többször is elhangzott: a diákoknak közéleti gyakorlatot kell szerezniük az egyetemen, hogy kint, az „életben” is közéleti emberek legyenek. A közéleti gyakorlat megszerzése természetesen az egyetem életébe való nagyobb beleszólást, az egyetemi közéletre való nagyobb befolyást kell hogy jelentsen. Ezzel együtt a részvételük elsődleges célja nem az, hogy a végzés utáni, „valódi” közéleti szerepre felkészüljenek, hanem az, hogy az egyetem viszonyainak fejlődéséhez, az oktatás korszerűsítéséhez aktívan hozzájáruljanak.

Hajdú István: — Ahhoz, hogy a KISZ ezt elérje, még soha nem rendelkezett annyi lehetőséggel, mint most. Az egyetemi ifjúsági szervezet pozíciói a társadalom egészét tekint-

Szandtner Iván

Soós Pál

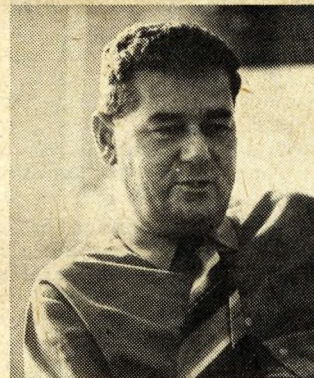
Dr. Bulla Miklós

Hajdú István

Török Imre

Föcze Lajos

Dr. Iványi Miklós

Dr. Váradi János

ve is jök — megkockáztatom: jobbak, mint a legtöbb rétegé társadalmunkban. Am ebből az is következik, hogy a mérnök, amikor kikerül az egyetemről, szinte sokkot kap, mert még például a saját lakóközössége életébe sincs annyi beleszólása, mint az egyetemen a KISZ, az intézmény életébe. Erről jut eszembe a tiszai árvízzel kapcsolatos történet. Sok diákunk dolgozott lent, tucatjával jöttek-mentek a telexek oda-vissza. Az egyikre jól emlékszem. A srácok szálláshelyet kerestek, és fel is fedeztek egy üres iskolát. Csakhogy az alváshoz ágy is kell! „Tálaltak” egy kórházat is, ahol volt ágy bőven — igen ám, de mindegyiken ott volt a pecsét, hogy kinek-minék a tulajdona. Jött a telex: „Mit csináljunk?” Azt válaszoltuk:

„Törjétek fel a pecsétet!” Kérdés: „Kinek a nevében?” Válasz: „A nép nevében!” Szükséghelyzet volt, nem lehetett mit tenni, csak nevetni és cselekedni.

Török Imre: — Fel kellett és fel kell vállalni egy sor dolgot. Emlékszem, a hatvanas évek második felében kezdődtek a tömeges külföldi utazások — KISZ-szervezetünk az elsők között kezdte százával utaztatni a fiatalokat. Ezzel is sikerült erősíteni a hallgatók kötődését a KISZ-hez, ugyanakkor érvényesíteni befolyásunkat az egyetem közéletébe. Az ifjúsági szervezetnek mindenütt ott kell lennie! Az a jó KISZ-vezetés, amelyik felismeri a saját lehetőségeit, és nem méricskél, hogy ez vagy amaz kinek a dolga.

Dr. Iványi Miklós: — A KISZ mindig tudott újita-

ni. A mai gondok sajátosak, jellemzőek a nyolcvanas évekre, ám nem most került először problémák elé az ifjúsági szövetség. Mindig volt olyan új helyzet, amit meg lehetett és meg is kellett oldani. Persze az új helyzetek sem újak minden vonatkozásban. A nyolcvanas évek gondolj mellett sokszor eltörpülnek a múlt nagy problémái, amiben benne van a megszépítő távolság is, de azért a tanulságokat meg kell tudni találni. Milyen tanulságokra gondolkodok? A hatvanas évek végén kibontakozó nyugati diáklázadások éreztették a hatásukat Magyarországon is, az itthoni vitáink elég kemények voltak. A párt, a társadalom az ifjúságpolitikai határozattal, az ifjúsági törvénnyel „válaszolt” a kihívásra, hiszen az ifjúságot nem lehet „leváltani”, de annak, hogy szépen öregedjen meg, a feltételeit biztosítani kell.

Soós Pál: — A legfontosabb kérdés, hogy a KISZ a párt ifjúsági szervezeteként csak politikával foglalkozzon vagy a diákok mindennapjaival is, a kollégiumi elhelyezéstől kezdve a kulturálódásig. Az ifjúsági szövetség megalakulásától kezdve érdekelte ez az embereket. Mi nem értettünk egyet azzal, hogy a KISZ csupán a szűken vett és értelmezett politikával foglalkozzon. Szerintem ma is hasonlóképp kell cselekedni: ha a fiatalok valami értelmes dolgot kezdeményeznek, annak vezetését vegye át, vállalja fel a KISZ-szervezet. Nem úgy, mint az a kari KISZ-titkár, aki egyetemistáink küldöttként ott volt a helsinki Világifjúsági Találkózón. Ezt persze csak tréfaként említem éppen itt, de hát én is szeretnék elmészélni egy sztorit. Nos, az illető fiatalembert felkértük, hogy tartson élménybeszámolót. Mondta is szépen a magáét, a hallgatók igen komolyan figyelték, mígnem odáig ért: „Nagyon csinosak a finn lányok, de nyelv nélkül nem lehet...”

Dr. Váradi János: — A tréfa, a vidámság mindig is hozzátartozott egyetemünk életéhez. De végeztül egy nagyon is komoly dolgot hangsúlyoznék. Igen sok minden megvalósult az eltelt huszonöt év kezdeményezéseiből, mindabból a tervből, ötletből, javaslatból, amit az ifjúsági szervezet hívott életre. Évtizedes múltra tekintenek vissza az ifjúsági mozgalom mai legnagyobb értékei, mint például az egyetemi kulturális élet, a kollégiumi diákönkormányzatok munkája vagy a kari lapok. Minden eddigi kezdeményezés a hallgatók ezreinek teremtett és teremtetett lehetőséget ma is az önmegvalósításhoz, ahhoz, hogy értelmiségiek, mérnökök, közéleti emberek legyenek.

Dési Péter
Fotó: Koncz Dezső
és MTI

